

початковому етапі підготовки фахівців інженерних військ; інноваційні комп'ютерні технології дають можливість максимально наблизитись до реальності, зімітувати функціонування будь-якої бойової техніки; можливість одночасного навчання досить великої кількості особового складу. Відтак, використання комп'ютерних технологій як засобів навчання курсантів дає змогу удосконалювати процес викладання, підвищує його ефективність та якість, сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців інженерних спеціальностей у військових навчальних закладах.

Ключові слова: бойові дії, військові навчальні заклади, комп'ютерні технології, курсанти, моделювання.

Література

- Зміївський, Г., & Горбунов, В. (2021). Особливості впровадження мультимедійних технологій у військову освіту. *Новий колегіум*, 166, 36–40.
- Іванченко, Є., & Маслій, О. (2018). Впровадження інноваційних педагогічних технологій та методик у вищу військову освіту – запорука підвищення її якості. *Педагогіка безпеки*, 1, 1–8.
- Моца, А. А. (2017). Інноваційні технології навчання у вищій військовій освіті України: практичне застосування. *Военні науки. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*, 5(27), 26–34.
- Sharma, S., & Charbathia, S. (2015). Multimedia Technologies: An Integration of Precedent, Existing & Inevitable Systems. *International Journal of Emerging Research in Management & Technology*, 4, 70–75.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ІСТОРІЇ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Олена Пометун, д.пед.н., проф.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Активне навчання, що відображає діяльнісний підхід в освіті, є засадничою моделлю освітнього процесу в реалізації концепції Нової української школи і Державного стандарту базової середньої освіти.

Запровадження активного навчання у початковій ланці української освіти за Державним стандартом 2018 сприяла поглибленню досліджень з цього питання. Перехід до Нової української школи учнів 5–6 класів обумовив вивчення моделей активного навчання різних предметів базової ланки освіти, зокрема й громадянської та історичної галузі як вітчизняних, так і зарубіжних (Пометун, 2021; Monteagudo et al., 2022).

Сьогодні вже ustaleno є думка, що активне навчання має суттєві переваги над пасивною, пояснювально-ілюстративною моделлю, оскільки воно:

- підвищує мотивацію та залученість учнів, робить навчання будь-якого предмета більш цікавим і захоплюючим;
- покращує засвоєння та розуміння матеріалу, адже активна діяльність учнів на занятті й поза ним сприяє кращому запам'ятовуванню та застосуванню отриманих знань;
- розвиває критичне мислення і навички розв'язання проблем, вимагаючи від учнів аналізу, синтезу і оцінки інформації, а не простого запам'ятовування фактів;
- формує навички співпраці, комунікації, командної роботи через постійну взаємодію школярів у процесі групової, парної роботи, обговорень і дискусій;
- підвищує рівень самостійності та відповідальності дитини, її здатність до самоорганізації, самооцінки й самоконтролю;
- збільшує можливості вчителя до диференціації навчання з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, їхніх потреб і можливостей;
- краще готує учнів до життя та майбутньої кар'єри через формування навичок, важливих для успішної адаптації та самореалізації в сучасному світі.

Водночас запровадження протягом останніх років активної моделі навчання у практику багатьох вчителів історії обумовило необхідність уточнення деяких положень методичної теорії цього питання. Якщо звернутись до особливостей історії як науки, то очевидно, що вона вивчає події, явища і процеси минулого, засновуючись на даних історичних джерел. Оскільки різні джерела «розповідають» про одні і ті самі події минулого по-різному, важливістю набуває їхнє трактування – інтерпретація, яку подають дослідники. Очевидно, що інтерпретації можуть різнитись у відповідності до характеру й кількості джерел, якими послуговується вчений і, не останньою чергою, від його авторської позиції, цілей та добросовісності.

Учні вивчають історію в основному за інтерпретаціями, які пропонують насамперед автори підручників і самі вчителі, у кожного з яких «своя» історія. Окрім того, школярі мають доступ і до безлічі інших, часто дуже необ'єктивних інтерпретацій у мас медіа, художній і науково-популярній літературі й навіть у «трактуваннях штучного інтелекту». Якщо зосередити активне навчання лише навколо історичних інтерпретацій (що найпростіше), наші учні потрапляють у пастку модерної «постправди», чужих думок і можуть взагалі відірватись від реальності, зокрема історичної.

Убезпечити у цьому випадку може лише навчання учнів критично оцінювати та інтерпретувати історичні джерела, переупорядковувати дані джерел, аналізувати зміни, порівнювати джерела й інтерпретації, шукати аналогії та ін. Очевидно, що умовою ефективного/продуктивного навчання історії є розвиток в учнів основ історичного і критичного мислення через залучення у якості засобів навчання значної кількості історичних джерел і організація роботи з ними.

Саме тому активне навчання історії має будуватись навколо роботи учнів з різноманітними джерелами і формування у них пізнавальної самостійності у пошуку, відборі, аналізі та оцінюванні історичних джерел. Це, розвиватиме у них здатність усвідомлювати, що таке суспільство, як воно функціонує, як воно формувалося з плином часу, як змінювалися людські стосунки і які наслідки мали дії окремих осіб і груп у минулому та сьогоденні. Причому активна діяльність дітей має організовуватись із використанням ними методів історичного дослідження, як ось історико-порівняльний, генетичний, метод аналогії і типізації, періодизації та ін., котрим треба поступово навчати дітей через систему пізнавальних завдань і запитань.

У процесі активного навчання історії учні мають змогу інтерпретувати минуле, відповідаючи на запитання і виконуючи завдання, які вимагають читати, аналізувати та синтезувати численні первинні і вторинні джерела: історичні документи, речові та візуальні пам'ятки минулого, дані допоміжних історичних дисциплін. Серед методів активного навчання, які дозволяють організувати ефективне опрацювання джерел, наприклад такі:

- аналіз історичних документів/фрагментів первинних писемних джерел (літописи, мемуари, закони тощо), що передбачає відповіді чи на запитання щодо змісту, контексту, авторства тощо;
- обговорення та дискусії щодо положень історичного джерела/його інтерпретації з висловлюванням учнями аргументованої позиції з поси-

ланням на текст, формулювання висновків і власних оцінок як джерела, так власно історичних подій;

- створення історичних реконструкцій – відтворення історичних подій у вигляді рольової гри, інсценізації, моделі, презентації;
- історичні «розслідування», коли учні виступають у ролі «детективів», аналізуючи різні історичні докази, щоб дійти власних висновків щодо перебігу подій;
- виконання історичних проєктів за створенням експозиції віртуального музею, віртуальної екскурсії, коротких відео з використанням історичних джерел;
- написання есе і творів на основі джерел та ін.

Важливо те, що учні, співпрацюючи одне з одним у пошуку відповіді на відкрите питання і розглядаючи різні джерела та погляди, навчаються будувати аргументовану відповідь на основі різних інтерпретацій, які є в їхньому розпорядженні, власний наратив про минуле або оцінку певної історичної події. Це не означає, що діти «створюватимуть» історію, але вони набувають здатності робити власні висновки щодо конкретних історичних подій і явищ з допомогою вчителя й поступово освоюють такі вихідні категорії історичного мислення як історичний час, простір, тяглість та зміни, причини і наслідки.

На додаток зауважимо, що, на думку науковців, активне дослідження історичних джерел у навчанні дає учням змогу відкрити для себе існування більш ніж однієї правдоподібної відповіді, протистояти токсичності інформації мас медіа, з якою ми стикаємось щодня, особливо з погляду поширеності фейкових новин у соціальних мережах (Castellví et al., 2021; González-Valencia et al., 2022).

Таким чином, активні методи навчання історії, засновані на дослідженні джерел дають змогу не лише покращити історичні знання учнів, але й розвинути їхні компетентності та історичне й критичне мислення. Вчитель у такому випадку, виступаючи в ролі фасилітатора навчальних ситуацій, організатора, тьютора і консультанта має у своєму розпорядженні різноманітні стратегії навчання, що уможлиблює створення найбільш сприятливого освітнього середовища. Водночас це висуває на порядок денний питання підготовки вчителів до такого навчання і забезпечення достатньої кількості різноманітних насамперед педагогічно адаптованих історичних джерел як у підручниках, так і за допомогою інших засобів навчання.

Ключові слова: активні методи, базова середня освіта, навчання історії, опрацювання джерел.

Література

- Пометун, О. (2021). Активне навчання історії і громадянській освіті в контексті запровадження Державного стандарту базової середньої освіти. *Український педагогічний журнал*, (4), 106–115. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-106-115>
- Castellví Mata, J., Tosar, B., & Santisteban, A. (2021). Young people confronting the challenge of reading and interpreting a digital world. *Bellaterra: Journal of Teaching and Learning Language and Literature*, 14(2), 1–17. <http://dx.doi.org/10.5565/rev/jtl3.905>
- González-Valencia, G., Massip, M., Santisteban, A. (2022). Critical global citizenship education: A study on secondary school students. *Frontiers in Education*. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2022.867113/full>
- Monteagudo Fernández, J., Chaparro Sainz, Á., & Gómez Carrasco, C. J. (2022). Active teaching methods in history education: Inquiry strategies. In C. J. Gómez Carrasco, J. Monteagudo Fernández, & J. R. Moreno Vera (Eds.), *Teaching history to face the world today: Socially-conscious approaches, activity proposals and historical thinking competencies* (pp. 1–24). Vernon Press. <https://www.peterlang.com/document/1322931>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ТУРЕЧЧИНІ

Надія Постригач, д.пед.н.

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є з'ясування особливостей програм підготовки вчителів у Туреччині.

На сьогодні соціальне замовлення в Україні щодо професійної освіти майбутніх учителів актуалізує сутнісний зміст педагогічної освіти, її діяльнісний характер, спрямований перш за все на оволодіння фахівцем